

HUOMAUTUKSIA

¹ V. I. Lenin tarkoittaa uutta talouspolitiikkaa. *Uusi talouspolitiikka* — *NEP* — proletaarisen valtion talouspolitiikka kapitalismista sosialismiin siirtymisen kaudella. Tätä politiikkaa sanottiin „uudeksi” erotukseksi siitä talouspolitiikasta, jota Neuvosto-Venäjällä noudatettiin ulkomaiden sotilaallisen interventio ja kansalaissodan kaudella ja joka tunnetaan historiassa sotakommunismi-politiikan nimellä (1918—1920). Tämä oli sota-ajan olojen sanelemaa talouspolitiikkaa, jolle oli luonteenomaista äärimmäinen tuotannon ja tuotteiden jaon sentralisoiminen, vapaakaupan kielto ja elintarvikeylijäämien luovutusvelvollisuus, jonka mukaan talonpojat luovuttivat valtiolle kaikki maataloustuotteiden ylijäämät.

Kun ulkomaiden sotilaallinen interventio ja kansalaissota olivat päättyneet ja siirryttiin uuteen talouspolitiikkaan, sosialistisen teollisuuden ja pientalonpoikaistalouden välisen yhteyden tärkeimmäksi muodoksi tuli tavara- ja rahasuhte. Kun elintarvikeylijäämien luovutusvelvollisuus oli lakkautettu ja siirryttiin elintarvikeveroon, talonpojat saivat mahdollisuuden määrätä vapaasti tuottamiensa tuotteiden ylijäämistä, myydä niitä markkinoilla ja hankkia markkinoiden välityksellä tarvitsemiansa teollisuustavaroita.

Uuden talouspolitiikan tarkoituksena oli varmistaa työväenluokan ja talonpoikaiston luja taloudellinen ja poliittinen liitto sosialismia rakennettaessa, maan tuotantovoimien kehittämisen sosialistiseen suuntaan; tämä politiikka edellytti, että kapitalismia sallitaan tiettyissä puitteissa, samalla kun talouden avainasemat ovat proletaarisen valtion hallussa; sen tarkoituksena oli sosialististen aineiden taistelu kapitalistisia aineksia vastaan, sosialististen aineiden voitto, riistäjäluokkien hävittäminen ja sosialismin rakentaminen Neuvostoliitossa.

Uudella talouspolitiikalla on kansainvälinen merkitys. Neille ominaiset toimenpiteet ovat muodossa tai toisessa välttämättömiä jokaiselle valtiolle, joka siirtyy kapitalismista sosialismiin.— 1.

² *Puolenkilöltä Internationale* — perustettiin Wienissä helmikuussa 1921 niiden keskustalaispuolueiden ja -ryhmien konferenssissa, jotka olivat vallankumousmielisten työväenjoukkojen painostuksesta eronneet tilapäisesti II Internationalesta. Vuonna 1923 II^{1/2} Internationale liittyi jälleen II Internationaleen.— 1.

- ³ Lenin tarkoittaa pikkuporvarillista anarkosyndikalistista „vasem-
misto”-ryhmää, joka erosi Saksan kommunistisesta puolueesta loka-
kuussa 1919 ja muodostui huhtikuussa 1920 itsenäiseksi järjestöksi.
Tämä ryhmä nimitti itseään „Saksan kommunistiseksi työväenpuo-
luueksi”.— *I.*
- ⁴ „Työläisoppositio” — puolueenvastainen anarkosyndikalistinen ryh-
mä; sen johdossa olivat Shljapnikov, Medvedev, Kollontai, Lutovinov
y.m. Ryhmä muodostui vuoden 1920 jälkipuoliskolla ja kävi taistelua
puolueen leniniläistä linjaa vastaan. „Työläisoppositio” kiisti prole-
taarisen valtion taloudellisen ja organisatorisen tehtävän, se tahtoi
supistaa olemattomiin puolueen johtavan osuuden proletariaatin
diktatuurin järjestelmässä. VKP (b):n X edustajakokous tuomitsi
„työläisoppositio” ja totesi, että anarkosyndikalistisen poikkeaman
aatteiden propagointi oli ristiriidassa Kommunistiseen puolueeseen
kuulumisen kanssa. „Työläisoppositio” johtava ryhmä ei alustanut
edustajakokouksen päätökseen, jonka mukaisesti kaikki ryhmäkunnat
ja ryhmittymät oli laskettu viipymättä hajalle. Vähää ennen puo-
luen XI edustajakokousta „työläisoppositio” esitti Kommunistiselle
Internationalelle ryhmäkuntalaisen puolueenvastaisen julkilausun-
mansa, jonka olivat allekirjoittaneet 22 oppositioon kuuluvaa
henkilöä. Kommunistisen Internationalen TP:n laajennetussa täys-
istunnossa tuomittiin jyrkästi tämän ryhmän toiminta. Puolueen
XI edustajakokous muodosti erikoisen komission tutkimaan
„22:n julkilausumaa”. Komission selostuksen perusteella edustaja-
kokous hyväksyi päätöslauselman, jossa tuomittiin puolueen hajaan-
nukseen pyrkieneen „työläisoppositio”-ryhmän jäsenten puolueenvas-
tainen menettely, ja varoitti tämän ryhmän johtajia, että heidät
erotetaan puolueesta, jos he jatkavat ryhmäkuntatoimintaansa.— *I.*
- ⁵ Tarkoitetaan Kronstadtin vastavallankumouksellisen kapinan osan-
ottajien neuvostovallanvastaisia ohjauseita. Kapinan järjestäjinä
olivat valkokaartilaiset, eserrät, menshevikit, anarkistit ja imperialis-
tisten valtioiden asiamiehet. Helmikuun 28 p:nä 1921 alkaneessa
Kronstadtin kapinassa luokkavihollinen käytti uutta taktiikkaa
yrittäen naamioida kapitalismin palauttamiseen tähtäävän pyrkimyk-
sensä ohjelauseella „Neuvostot ilman kommunisteja”, jonka tarkoi-
tuksena oli joukkojen peittäminen. Vastavallankumoukselliset halusit-
vat syrjäyttää kommunistit Neuvostojen johdosta, pystyttää porva-
riston diktatuurin ja kapitalistisen järjestyksen. Punaisen Armeijan
joukkoja lähetettiin tukahduttamaan Kronstadtin kapinaa. Puolueen
X edustajakokous lähetti 300 edustajaansa tukahduttamaan kapinaa.
Kapina kukistettiin lopullisesti 18 p:nä maaliskuuta.— *I.*
- ⁶ Perustavan kokouksen kutsui koolle Neuvostovalta tammikuun 5 p:nä
1918. Perustavan kokouksen vaalit suoritettiin pääpiirteissään jo
ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta ja Perustavan
kokouksen kokoonpano ilmensi maan kehityksen eleyttä vaihetta,
jolloin vallassa olivat menshevikki-, eserrä- sekä kadettipuolueen
edustajat. Näin ollen kansanjoukkojen valtaenemmistön tahto, joka
ilmeni Neuvostovallan perustamisena ja tämän vallan dekreetteinä,
joutui jyrkkään ristiriitaan sen politiikan kanssa, jota noudatti por-

variston ja kulakkien etuja ajava Perustavan kokouksen eserräläis-menshevikkiläis-kadettilainen osa. Tammikuun 6 (19) pnä 1918 Perustava kokous, joka osoitti selvästi vastustavansa työtätekevän kansan todellisia etuja, hajotettiin.— 2.

⁷ *Menshevikit* — pikkuporvarillisen opportunistisen virtauksen kannattajia Venäjän sosialidemokratiassa, työväenluokkaan kohdistuvan porvariston vaikutuksen levittäjiä. Nimityksensä menshevikit saivat VSDTP:n II edustajakokouksessa, elokuussa 1903, jolloin he kokouksen lopussa suoritetuissa puolueen keskustelinten vaaeissa jäivät vähemmistöksi (ven. mensinstvo), kun taas Leninin johtamat vallankumoukselliset sosialidemokraatit saivat puolelleen enemmistön (ven. bolshinstvo); siitä johtuvatkin nimitykset — bolshevikit ja menshevikit. Menshevikit pyrkivät saamaan aikaan sovinnon proletariaatin ja porvariston välillä, he noudattivat opportunistista linjaa työväenliikkeessä. Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen päätyttyä Venäjällä pystytetyn kaksoisvallan aikana — kahden diktatuurin: porvarillisen Väliaikaisen hallituksen muodossa esiintyneen porvariston diktatuurin ja Neuvostojen muodossa esiintyneen proletariaatin ja talonpoikaiston diktatuurin yhteenpuntuessa — menshevikit yhdessä eserräin kanssa menivät Väliaikaiseen hallitukseen, tukivat sen imperialistista politiikkaa ja taistelivat voimistuvaa proletaarista vallankumousta vastaan. Menshevikit harjoittivat Neuvostoissakin samaa politiikkaa, jonka tarkoituksena oli tukea Väliaikaista hallitusta ja kääntää joukkojen huomio pois vallankumousliikkeestä.

Lokakuun vallankumouksen jälkeen mensheveikeistä tuli avoin vastavallankumouksellinen puolue, joka esiintyi Neuvostovallan kukistamiseen tähtäävien salaliittojen ja kapinoiden järjestäjänä ja osanottajana.

„*Sosialistivallankumoukselliset*” (eserrät) — pikkuporvarillinen puolue Venäjällä; syntyi vuosien 1901—1902 vaihteessa erilaisten narodnikkiryhmiin ja -kerhojen („Sosialistivallankumouksellisten liiton”, „Sosialistivallankumouksellisten puolueen” y.m.) yhdistymisen tuloksena. Sen virallisia äänenkannattajia olivat sanomalehti „Revoljutsionnaja Rossija” („Vallankumouksellinen Venäjä”) (1900—1905) ja aikausjulkaisu „Vestnik Russkoi Revoljutsii” („Venäjän Vallankumouksen Tiedonantaja”) (1901—1905). Eserrät eivät nähneet proletariaatin ja pienomistajain välistä luokkaeroa, he hämäsivät talonpoikaiston sisäisiä luokkaristiriitoja, kielsivät proletariaatin johtavan osuuden vallankumouksessa. Eserrien katsantokannat olivat narodnikkilaisuuden ja revisionismin aatteiden eklektistä sekoitusta; eserrät yrittivät, Leninin sanonnan mukaan, korjata „narodnikkilaisuuden reikiä marxilaisuuden opportunistisen motiivikritiikin” paikkalapuilla” (Teokset, 9. osa, s. 297).

Bolshevikkipuolue paljasti eserrien yritykset naamioitua sosialisteiksi ja kävi päättävää taistelua eserriä vastaan vaikutusvallasta talonpoikaistoon, paljasti eserrien yksilöterrori-taktiikan vahingollisuuden työväenliikkeessä. Samanaikaisesti bolshevikit suostuivat tiettyillä ehdoilla tekemään väliaikaisesti sopimuksia eserrien kanssa taisteltaessa tsarismia vastaan. Venäjän ensimmäisen vallankumouksen vuosina (1905—1907) eserräpuolueesta erosi oikeistosiipi, joka muodosti katsantokannoiltaan kadetteja lähellä olevan legaalisen

„Kansansosialistisen” työpuolueen (enessä), ja vasen siipi, joka muodosti puolittain anarkistisen „maksimalistien” liiton. Stolypinin taantumuskaudella eserrien puolueessa tapahtui täydellinen aatteellinen ja organisatorinen hajaannus. Ensimmäisen maailmansodan vuosina eserrien enemmistö oli sosialishovinisin kannalla.

Vuoden 1917 helmikuun porvarillis-demokraattisen vallankumouksen voiton jälkeen eserrät olivat yhdessä menshevikkien ja kadettien kanssa vastavallankumouksellisten porvarien ja tilanherrain Väliaikaisen hallituksen perustukena ja puolueen johtajat (Kerenski, Avksentjev, Tshernov) kuuluivat Väliaikaiseen hallitukseen. Eserrien vasen siipi muodosti marraskuun lopulla 1917 itsenäisen vasemmistoeserrien puolueen. Säilyttääkseen talonpoikaisjoukot vaikutusvallansa vasemmistoeserrät tunnustivat muodollisesti Neuvostovallan ja tekivät sovinnon bolshevikkien kanssa, mutta kohta sen jälkeen alkoivat taistelun Neuvostovaltaa vastaan.

Ulkomaiden sotilaallisen intervention ja kansalaissodan vuosina eserrät tekivät vastavallankumouksellista tihutyötä, tukivat aktiivisesti maahanhyökkäjiä ja valkokaartilaiskennraaleja, osallistuiivat vastavallankumouksellisiin salaliittoihin, järjestivät terroritekoja Neuvostovaltion ja Kommunistisen puolueen huomattavia toimihenkilöitä vastaan. Kansalaissodan päätyttyä eserrät jatkoivat Neuvostovaltiota vastaan tähdättyä toimintaansa omassa maassa sekä valkokaartilaisemigranttien leirissä.— 2.

- ⁶ *Brestin rauha* — rauhansopimus, joka solmittiin Brest-Litovskissa maaliskuun 3 p:nä 1918 toisaalta Neuvosto-Venäjän ja toisaalta Saksan, Itävalta-Unkarin, Turkin ja Bulgarian välillä tavattoman raskeilla ehtoilla, jotka Saksan imperialistit esittivät Neuvosto-Venäjälle käyttäen rosvomaisesti hyväksi nuoren Neuvostotasavallan väliaikaista heikkoutta.

Saksan vuoden 1918 Marraskuun vallankumouksen jälkeen Neuvostohallitus julisti Brestin rauhansopimuksen mitättömäksi.— 2.

- ⁹ Tarkoitetaan tshekkoslovakialaisen armeijakunnan vastavallankumouksellista kapinaa, jonka Ententen imperialistit järjestivät menshevikkien ja eserrien osallistuessa siihen aktiivisesti.

Tshekkoslovakialainen armeijakunta oli muodostettu Venäjällä jo ennen Lokakuun Suurta sosialistista vallankumousta tshekkiläisistä ja slovakialaisista sotavangeista — Itävalta-Unkarin armeijan sotilaisista — ja sitä aiottiin käyttää sodassa Saksaa vastaan. Neuvostovallan pystyttämisen jälkeen armeijakunnan olisi pitänyt Neuvostohallituksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti matkustaa Ranskaan Vladivostokin kautta. Mutta armeijakunnan vastavallankumouksen johto rikkoi valapattoisesti VSFNT:n hallituksen kanssa tekemänsä aseiden luovuttamista koskevan sopimuksen ja pettäen tshekkoslovakialaisia sotamiehiä ryhtyi Ententen käskystä aseelliseen kapinaan toukokuun lopulla 1918. Toimien kiinteässä yhteydessä valkokaartilaisien ja kulakiston kanssa valkotshekkiläiset valtasivat Tsheljabinskin, Penzan, Tomskin, Omskin, Samaran ja useita muita kaupunkeja. Mutta samaan aikaan huomattava osa sotavangeista ei antautunut armeijakunnan taantumuksellisen johtokoplan harjoittaman neuvostovastaisen ja nationalistisen propagan-

dan valtaan: yli 10 tuhatta tshekkiä ja slovakia taisteli Punaisen Armeijan riveissä.

Syksyllä 1918 Punainen Armeija vapautti Volganvarren seudut. Tshekkoslovakialaisen armeijakunnan kapina kukistettiin lopullisesti vuoden 1919 lopulla samalla kun murskattiin Koltshak.— 3.

- ¹⁰ *Saksan kommunistisen puolueen „vasemmistolaiset”* tekivät virheen siinä, että pakottivat työväenluokkaa lähtemään ennen aikaisten esiintymisten tielle. Saksan porvaristo käytti tätä hyväkseen ja provosoi työläiset nousemaan aseelliseen kapinaan työläisille epäsuotuisalla hetkellä. Maaliskuussa 1921 Keski-Saksassa puhkesi työläisten kapina. Muiden teollisuuspiirien työläiset eivät tukeneet kapinaa, minkä seurauksena se tukahdutettiin nopeasti työläisten urhoillisesta taistelusta huolimatta. Lenin arvosteli kapinaa ja „vasemmistolaisien” virheitä Kominternin III kongressissa pitämässään „Puheessa Kommunistisen Internationalen taktiikan puolustukseksi” ja „Kirjeessä Saksan kommunisteille” (ks. Teokset, 32. osa, ss. 466—476, 513—524).— 5.
- ¹¹ *„Ekonomitsheskaja Zhizn”* („Talouselämä”) — päivälehti, ilmestyi marraskuusta 1918 marraskuuhun 1937 Moskovassa, ensin Korkeimman kansantalousneuvoston ja VSFNT:n talouselämää johtavien kansankomissariaattien äänenkannattajana ja sittemmin Työ- ja Puolustusneuvoston, Valtion suunnittelukomission, Valtion pankin ja SNTL:n Finanssiasiain kansankomissariaatin äänenkannattajana.— 10.
- ¹² *Työ- ja Puolustusneuvosto* perustettiin huhtikuussa 1920 Työläisten ja Talonpoikain Puolustusneuvoston tilalle. Työ- ja Puolustusneuvoston puheenjohtajana oli Lenin. Neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen joulukuun 29 p:nä 1920 tekemän päätöksen nojalla Työ- ja Puolustusneuvosto alkoi toimia Kansankomissaarien Neuvoston valiokunnan oikeuksin; se toimi vuoden 1936 loppuun.— 12.
- ¹³ Lenin tarkoittaa Neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen (vuoden 1920 joulukuun 22.—29.) päätöstä „Neuvostorakennustyöstä”.— 15.
- ¹⁴ *Vuoden 1921 puoluepuhdistus* suoritettiin puolueen X edustajakokouksen päätöksen mukaisesti vuoden 1921 jälkipuoliskolla. Puhdistuksen tuloksena puolueesta erotettiin lähes 170.000 henkeä, t.s. noin 25 prosenttia puolueen koko jäsenistöstä.— 20.
- ¹⁵ Niin sanotun „työväen edustajakokouksen” kooletteumista ehdotti P. B. Axelrod ja sitä kannattivat muut menshevikit. Tämän ajatuksen mukaan olisi pitänyt koota erilaisten työväen järjestöjen edustajien kokous ja perustaa legaalinen „laaja työväenpuolue”, johon kuuluisivat sosialidemokraatit, eserrät ja anarkistit. Itse asiassa tämä olisi merkinnyt VSDTP:n likvidoimista ja sen korvaamista puolueettomalla järjestöllä. Vuonna 1907 pidetty VSDTP:n V edustajakokous tuomitsi päättävästi „työväen edustajakokousta” koskevan menshevikkien ajatuksen ja totesi, että agitaation harjoittaminen sen

puolesta olisi vahingollista proletariaatin luokkatietoisuuden kohottamisen kannalta.— 21.

- ¹⁶ *Kadetit* (perustuslaillis-demokraattinen puolue) — Venäjän liberaalisen monarkistisen porvariston johtavin puolue; perustettiin lokakuussa 1905. Siihen kuului porvariston edustajia, tilanherrojen keskuudesta lähtöisin olevia zemstvojen johtavia toimihenkilöitä ja porvarillista intelligenssiä. Kadettien huomattavimpia toimihenkilöitä olivat P. N. Miljukov, S. A. Muromtsev, V. A. Maklakov, A. I. Shingarjov, P. B. Struve, F. I. Roditshev y.m. Joskin kadetit nimittivät itseään „kansanvapauden” puolueeksi, he pyrkivät todellisuudessa sopimukseen itsevaltiuden kanssa säilyttääkseen tsarismmin perustuslaillisen monarkian muodossa. Helmikuun vallankumouksen jälkeen kadetit Pietarin Neuvoston eserräläis-menshevististen johtajien kanssa tekemänsä lehmäkaupan tuloksena kohosivat johtavaan asemaan porvarillisessa Väliaikaisessa hallituksessa ja ajoivat kansanvastaista, vastavallankumouksellista politiikkaa Amerikan, Englannin ja Ranskan imperialistien mieliksi. Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen kadetit olivat Neuvostovallan leppymättömiä vihollisia, osallistuivat aktiivisesti kaikkiin vastavallankumouksellisiin kapinoihin ja maahanhyökkääjien sotaretkiin. Maahanhyökkääjien ja valkokaartilaisien murskaamisen jälkeen kadetit jatkoivat neuvostovastaista toimintaansa ulkomailla maanpakolaisina.— 21.
- ¹⁷ Työläis- ja talonpoikaisinspektion kansankomissariaatin tekniikan ja teollisuuden osaston polttoainejaoston laatiman polttoainetilannefta ja polttoaine-elinten työtä koskevan selostuksen alustelman lähetti V. I. Leninille J. V. Stalin, joka toimi silloin Työläis- ja talonpoikaisinspektion kansankomissaarina.— 24.
- ¹⁸ *Sasheni* — venäläinen pituusyksikkö (2,13 metriä), oli käytännössä siihen saakka kunnes Neuvostoliitossa tuli voimaan metrijärjestelmä.— 26.
- ¹⁹ *Sähkötekniikkojen VIII yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa vuoden 1921 lokakuun 1.—9.; se kutsuttiin koolle Leninin aloitteesta. Edustajakokouksessa oli läsnä noin 900 tiedemiestä, insinööriä ja teknikkoa sekä myös työläisiä eri tuotantolaitoksista. Lenin valittiin edustajakokouksen kunniapuheenjohtajaksi. Hänen tervehdyskirjeensä edustajakokoukselle luettiin vuoden 1921 lokakuun 9 pn aamuistunnossa.— 30.
- ²⁰ Lenin tarkoittaa kirjaa „VSFNT:n sähköistämisuunnitelma. Valtion Venäjän-sähköistämiskomission selostus Neuvostojen VIII edustajakokoukselle”. Moskova, 1920. V. I. Leninin arviota tästä kirjasta ks. V. I. Lenin, Teokset, 31. osa, ss. 501—505; 32. osa, ss. 123—127, 392—394.— 30.
- ²¹ *Vuoden 1912 Baselin manifesti* — sotaa koskeva manifesti, jonka vuoden 1912 marraskuun 24—25 p:nä Baselinassa (Sveitsissä) pidetty II Internationaalinen ylimääräinen kongressi hyväksyi yksimielisesti. Manifestissa osoitettiin imperialistien valmistelevan rosvosotaa ja kehoitettiin kaikkien maiden sosialisteja taistelemaan päättävästi

sotaa vastaan. Baselin manifestissa toistettiin II Internationalen vuoden 1907 Stuttgartin kongressin päätöslauselman ne teesit, jotka V. I. Lenin ja R. Luxemburg olivat ehdottaneet ja joissa sanottiin, että siinä tapauksessa, jos imperialistinen sota syttyy, sosialistien tulee käyttää hyväksi sodan aiheuttamaa taloudellista ja poliittista kriisiä valmistaakseen sosialistista vallankumousta.

Kun sitten vuonna 1914 maailmansota julistettiin, Kautsky, Vandervelde ynnä muut II Internationalen johtajat, jotka olivat äänestäneet tuon manifestin puolesta, unohtivat Baselin manifestin ja siirtyivät imperialististen hallitustensa puolelle.— 38.

²² Poliittisen valistustyön tekijäin II yleisvenäläinen edustajakokous oli koolla Moskovassa vuoden 1921 lokakuun 17.—22. Kokouksessa oli läsnä 310 edustajaa, Lenin piti selostuksensa vuoden 1921 lokakuun 17 pn iltatunnon lopussa.— 41.

²³ Yleisvenäläisen TrKK:n päätös huhtikuun 29 pttä 1918 hyväksyttiin Leninin selostuksen „Neuvostovallan lähimmistä tehtävistä” johdosta. Tässä selostuksessa sekä kirjoituksessa „Neuvostovallan lähimmät tehtävät” esitetyt ajatukset Lenin kiteytti kuudeksi teesiksi, jotka puolueen Keskuskomitea hyväksyi yksimielisesti toukokuun 3 pnä 1918 pienin lisäyksiin. Ks. „Kuusi teesiä Neuvostovallan lähimmistä tehtävistä” (Teokset, 27. osa, ss. 304—307).— 42.

²⁴ Kuvernementtien taloudelliset neuvottelukunnat — Työ- ja Puolustusneuvoston paikallisia elimiä, jotka perustettiin joulukuussa 1920 Neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöksen perusteella kuvernementtineuvostojen toimeenpanevien komiteoiden yhteyteen.— 57.

²⁵ Moskovan kuvernementin VII puoluekonferenssi oli koolla vuoden 1921 lokakuun 29.—31. Konferenssissa oli läsnä 637 edustajaa. Ensimmäisessä istunnossa lokakuun 29 pnä Lenin teki alustuksen uudesta talouspolitiikasta.

Konferenssissa käsiteltiin myös sellaisia kysymyksiä kuin Kuvernementin taloudellisen neuvottelukunnan työselostus, VKP(b):n Moskovan komitean toimintaselostus, alustus puoluepuhdistuksesta, tarkastuskomission selostus, kontrollikomission selostus, järjestöasioita y.m.— 61.

²⁶ Lenin tarkoittaa artikkelejaan „Meidän päiviemme päätehtävä”, „Neuvostovallan lähimmät tehtävät”, „„Vasemmistolaisesta” lapellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta” y.m. (ks. Teokset, 27. osa, ss. 142—146, 223—265, 313—343).— 67.

²⁷ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 27. osa, ss. 304—307.— 68.

²⁸ „Moskovski Listok Objavleni” („Moskovan Ilmoituslehti”) — erään yksityisyrittäjäryhmän julkaisu, ilmestyi Moskovassa vuoden 1921 lokakuusta vuoden 1922 helmikuuhun.— 69.

²⁹ Ks. F. Engelsin maaliskuun 18—28 pnä 1875 ja joulukuun 11 pnä 1884 A. Bebelille kirjoittamia kirjeitä.— 90.

- ³⁰ Ks. F. Engels „Emigranttikirjallisuutta”.— 91.
- ³¹ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 27. osa, s. 262.— 93.
- ³² Lenin oli Prohorovin tekstiilitehtaan (nyk. Leninin ja Työn Punaisen Lipun kunniamerkeillä palkittu F. E. Dzierżyńskille omistettu Valtion Yleisliittolainen puuvillakombinaatti Trjohgornaja manufaktura) työläisten edustajana Moskovan Työläisten, talonpoikien ja puna-armeijalaisten edustajien neuvostossa. Lenin piti puheensa marraskuun 6 p:nä tehtaan työläisten kokouksessa, johon osallistui yli 2.000 henkeä.— 98.
- ³³ Kirjanen „Uudesta talouspolitiikasta (kaksi vanhaa artikkelia ja vieläkin vanhemmat jälkisanat)” ei ilmestynyt. Vuonna 1921 ilmestyi N. Leninin kirjanen „Uudesta talouspolitiikasta”, jossa olivat artikkelit „Lokakuun vallankumouksen neljännen vuosipäivän johdosta” ja „Kullan merkityksestä nykyään ja sosialismin täydellisen voiton jälkeen” (ks. tätä osaa, ss. 32—40, 89—97).— 103.
- ³⁴ V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, ss. 37—71.— 103.
- ³⁵ Moskovan kuvernementin ensimmäinen maataloustyöntekijäin edustajakokous oli koolla vuoden 1921 marraskuun 28.—30. Edustajakokouksessa oli läsnä yli 300 talonpoikien ja maatalouselinten työntekijäin edustajaa. Lenin piti puheensa edustajille päivällä marraskuun 29 p:nä 1921.— 110.
- ³⁶ „Talonpojan ääni” („La Voix Paysanne”)—työväkevien talonpoikien keskusliiton äänenkannattaja, ilmestyi Ranskan kommunistisen puolueen julkaisemana Pariisissa vv. 1920—1937.— 112.
- ³⁷ Kolonit (colons)—Ranskan siirtolaisia, jotka vuokrasivat maanomistajilta maata luovuttaen maksuksi osan tuloistaan tai sadostaan.— 112.
- ³⁸ Kysymys on F. Engelsin artikkelista „Talonpoikaiskysymys Ranskassa ja Saksassa” (ks. K. Marx ja F. Engels. Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 378—397).— 115.
- ³⁹ Leninin „Kirje Poliittisen byroon jäsenille puoluepuhdistuksesta ja puolueen jäseneksi hyväksymisen ehdoista” on kirjoitettu sen johdosta, että tämä kysymys asetettiin päiväjärjestykseen VKP(b):n XI yleisvenäläisessä konferenssissa, joka oli koolla vuoden 1921 joulukuun 19.—22. Lenin ei voinut sairautensa vuoksi osallistua konferenssiin.
- Puoluepuhdistusta koskevan alustuksen johdosta konferenssi hyväksyi pohjaksi päätöslauselman „Puolueen lujittamisesta sen jäsenistön tarkastuksesta saatuun kokemukseen perustuen”, mikä sittemmin muotoiltiin lopullisesti VKP(b):n aluekomiteoiden, KK:n aluebyroiden ja kuvernementtikomiteoiden sihteerien neuvottelukokouksessa (27.—29. joulukuuta 1921) ja vahvistettiin VKP(b):n KK:ssa ja XI edustajakokouksessa.— 119.

- ⁴⁰ *Neuvostojen IX yleisvenäläinen edustajakokous* oli koolla Moskovassa vuoden 1921 joulukuun 23.—28. Edustajakokoukseen osallistui 1.991 edustajaa. Lenin selosti Yleisvenäläisen TPKK:n ja Kansankomissaarien Neuvoston puolesta tasavallan ulko- ja sisäpolitiikkaa joulukuun 23 pn iltatunnossa. Leninin selostuksen pohjalta edustajakokous hyväksyi yksimielisesti Neuvostohallituksen toiminnan kuluneen toimintavuoden ajalta. Edustajakokous hyväksyi VSFNT:n kansainvälistä asemaa koskevan julkilausuman, joka oli laadittu Leninin kyseisessä kirjeessä antamien ohjeiden mukaisesti. Edustajakokous hyväksyi niin ikään Leninin laatiman „Taloudellisen toiminnan kysymyksiä koskevan evästyksen” (ks. tätä osaa, ss. 162—165) ja joukon muita päätöksiä teollisuuden ja maatalouden kysymyksistä.— 121.
- ⁴¹ *Washingtonin konferenssi* oli koolla vuoden 1921 marraskuun 12 pstä vuoden 1922 helmikuun 6 päivään. USA sai tämän konferenssin järjestäjänä lujitetuksi poliittisia, taloudellisia ja sotilaallisia asemiaan Kaukoidässä. Neuvosto-Venäjää ei kutsuttu konferenssiin. Washingtonin konferenssi kärjisti entisestään imperialististen valtojen välisiä ristiriitoja.— 138.
- ⁴² V. I. Leninille omistettua Shaturan piirin valtion voimalaitosta alettiin rakentaa 1919. Ensimmäinen osa voimalaitoksesta, teholtaan 5.000 kilowattia, valmistui 1920.
- Kashiran voimalaitoksen piti valmistua suunnitelman mukaan vuoden 1921 loppuun mennessä. Ensimmäinen osa (12.000 kW) valmistui ja pantiin käyntiin kesäkuun 4 pnä 1922. Lenin piti tavattoman suurimerkityksisenä Kashiran voimalaitosta, antoi ohjeita sen rakentamisesta, auttoi toimittamaan sille työvoimaa, tarpeellista kalustoa, polttoaineita ja teollisuusmateriaaleja.— 152.
- ⁴³ Voimalaitos „Krasnyi Oktjabr” („Punainen Lokakuu”, ent. Utkina Zavodj) valmistui 1922. Ensimmäinen osa voimalaitoksesta teholtaan 10.000 kilowattia pantiin käyntiin lokakuun 8 pnä 1922.— 153.
- ⁴⁴ Lenin tarkoittaa Moskovassa vuoden 1921 joulukuun 15.—18. tapahtunutta oikeudenkäyntiä 35 yksityisyrittäjää vastaan, joita syytettiin työlain säädösten rikkomisesta, alaikäisten, nuorten henkilöiden ja naisten työvoiman riistosta, työajan pidentämisestä ja muista neuvostolakien rikkomisista.— 155.
- ⁴⁵ Lenin tarkoittaa tunnetun venäläisen kirjailijan I. A. Krylovin eläintarinaa „Hanhet”.— 156.
- ⁴⁶ Kysymys ammattiyhdistysten merkityksestä ja tehtävistä uuden talouspolitiikan aikana oli käsiteltävänä VKP(b):n KK:n täysistunnossa joulukuun 28 pnä 1921. Ehdotuksen VKP:n KK:n päätökseksi ammattiyhdistyksistä kirjoitti V. I. Lenin.
- Teesit käsiteltiin tammikuun 12 pnä 1922 KK:n Poliittisessa byroossa. Ne hyväksyttiin yksimielisesti ja esitettiin sellaisenaan puolueneen XI edustajakokoukselle. VKP(b):n XI edustajakokous hyväksyi yksimielisesti teesit. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 603—612

- („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7. painos, I osa, 1954, ss. 603—612).— 168.
- ⁴⁷ Insinööri V. V. Oldenborgerin itsemurhajuttu oli Yleisvenäläisen TpKK:n Korkeimman tribunaalin käsiteltävänä vuoden 1922 tammikuun 8.—14. Oldenborgerin vainoamiseen syyllistyneet saivat rangaistustuomion.— 177.
- ⁴⁸ „VKP(b):n KK:n Poliittisen byroon ohjekirjelmä uudesta talouspolitiikasta. Luonnos” oli käsiteltävänä KK:n Poliittisen byroon istunnossa tammikuun 12 p:nä 1922 ja se hyväksyttiin pohjaksi; vahvistettiin lopullisesti tammikuun 16 p:nä 1922. Ohjekirjelmä annettiin kansankomissaareille tammikuun 21 p:nä 1922.— 180.
- ⁴⁹ Leninin tervehdys „Dagestanin työtätekeville” on vastaus Dagestanin Sosialistisen Neuvostotasavallan Kansankomissaarien Neuvoston kirjeeseen, jossa tiedotetaan vuoriteollisuustuotannon aloittamisesta. Leninille lähetettiin tuotantolaitoksen lahjana kaksi ensimmäistä puutaa elohopeaa.— 182.
- ⁵⁰ Leninin kirje on Gruusian Neuvostojen I edustajakokouksen ajoilta. Mainittu kokous oli koolla helmikuun 25 p:stä maaliskuun 3 päivään 1922.
- Gruusian Punaisen Armeijan voimistamista koskeva ehdotus johdettiin Englannin imperialistien aggressiivisesta asenteesta ja siitä parjauksen kampanjasta, jonka imperialistien taantumuksellinen lehdistö, II ja II^{1/2} Internationalen johtomiehet ja Gruusian menshevikit olivat yhdessä aloittaneet Neuvostotasavaltaa vastaan. Tarkoituksenaan Gruusian irrottaminen Neuvosto-Venäjältä ja sen saattaminen ulkomaiden imperialistien orjuuteen ne vaativat siirtämään Punaisen Armeijan joukot pois Gruusiasta.
- Gruusian Neuvostojen ensimmäinen edustajakokous hyväksyi G. K. Ordzhonikidzen alustuksen perusteella vedomuksen „Punaisesta Armeijasta”, jossa perustehtäväksi asetettiin Gruusian Punaisen Armeijan silloisen kantajoukon lujittaminen ja pyydettiin veljellisen Venäjän Neuvostotasavallan hallitusta olemaan siirtämättä Punaisen Armeijan joukkoja pois Gruusiasta.— 183.
- ⁵¹ Siviililaki muokattiin uudelleen niiden ohjeiden mukaisesti, jotka Lenin oli esittänyt D. I. Kurskille lähettämässään kirjeessä. Siviililaki oli käsiteltävänä Yleisvenäläisen TpKK:n IX vaalikauden III ja IV kokouksessa (toukokuussa ja lokakuussa 1922). IV kokous teki päätöksen Siviililain saattamisesta voimaan vuoden 1923 tammikuun 1 p:stä alkaen (ks. V. I. Leninin puhetta Yleisvenäläisen TpKK:n IX vaalikauden IV kokouksessa tästä osasta, ss. 379—384).— 185.
- ⁵² Lenin tarkoittaa Genovan konferenssia. *Genovan konferenssi* („Kansainvälinen taloudellinen konferenssi”) oli koolla vuoden 1922 huhtikuun 10 p:stä toukokuun 19 päivään Genovassa (Italiassa) ja siihen osallistuivat Neuvosto-Venäjän, Englannin, Ranskan, Italian, Belgian, Japanin, Saksan ja useiden muiden valtioiden edustajat. USA oli lähettänyt konferenssiin „havainnoitsijansa”.

Imperialistiset valtat yrittivät konferenssissa käyttää hyväkseen Neuvosto-Venäjän taloudellisia vaikeuksia ja pakottaa sen hyväksymään orjuuttavat sopimusehdot. Ne vaativat kaikkien tsaarin aikaisen, myös sodanedellisten, velkojen maksamista, ulkomaalaisille kuuluneiden kansallistettujen tuotantolaitosten palauttamista entisille omistajille j.n.e.

Yleisvenäläisen TpKK:n ylimääräisessä kokouksessa tammikuun 27 p:nä 1922 V. I. Lenin vahvistettiin Neuvosto-Venäjän valtuuskunnan johtajaksi. Vaikka Lenin ei voinutkaan matkustaa Genovaan, hän johti kuitenkin tosiasiallisesti neuvostovaltuuskunnan koko toimintaa, laati KK:n ohjeet valtuuskunnalle, antoi valtuuskunnan jäsenille ohjeita kysymysten asettelusta ja niiden muistioiden sisällöstä, joita esitettiin neuvostohallituksen nimissä konferenssin työn kuluksa.

Neuvostovaltuuskunta esitti laajan ohjelman, jonka tarkoituksena oli kansojen rauhan ja taloudellisen yhteistoiminnan varmentaminen, liikesuhteiden, kauppasuhteiden solmiminen Neuvosto-Venäjän ja kapitalististen maiden kesken. Mainitun ohjelman tärkeimpiä kohtia oli yleistä aseistuksen supistamista koskeva kysymys.

Puolueen Keskuskomitean direktiivien ja Leninin ohjeiden mukaisesti neuvostovaltuuskunta torjui jyrkästi imperialistien julkeat vaatimukset ja yritykset loukata neuvostovaltion suvereniteettia. Ranskan ja Englannin vihamielinen asennoituminen Neuvosto-Venäjään nähden johti konferenssin keskeytymiseen. Kysymysten käsittely siirrettiin asiantuntijoiden konferenssille, joka oli koolla Haagissa kesä- ja heinäkuussa 1922. Haagissa samoin kuin Genovan konferenssissakin neuvottelut päättyivät tuloksettomasti.

Genovan ja Haagin konferenssien johdosta Lenin esitti Neuvostohallituksen perustehtävät ulkopolitiikan alalla myös Metallimiesten yleisvenäläisen edustajakokouksen kommunistiryhmän istunnossa ja puolueen XI edustajakokouksessa pitämässään puheissa (ks. tätä osaa, ss. 196—203, 249—253).— 186.

⁵³ Artikkelin „*Publisistin kirjoituksia. Korkealle vuorelle nousemisesta, masennuksen vahingollisuudesta, kaupankäynnin hyödyllisyydestä, suhtautumisesta menshevikkeihin j.n.e.*” jäi loppuunkirjoittamatta.— 187.

⁵⁴ „*Smenavehiläiset*” — neuvostovastaisen valkoemigranttileirin sivistyneistöpiirissä muodostunut ryhmä, joka sai nimensä „Smena Veh” nimisen, heinäkuussa 1921 Prahassa ilmestyneen artikkelikokoelman mukaan. Varmistuttuaan, että neuvostovaltion kukistaminen ulkomaiden sotilaallisen intervention avulla on kerrassaan toivotonta, „smenavehiläiset” laskelmoivat, että uuden talouspolitiikan seurauksena neuvostovaltio muuttuu sisäisen uudelleensyntymisen tietä.— 188.

⁵⁵ *Judushka Golovlev* — M. I. Saltykov-Shtshedrinin „Gospoda Golovlevy” („Golovlevin herrasväki”) nimisessä teoksessa esiintyvää taantumuksellista tilanherraa, ulkokultaista teeskentelijää kuvaava henkilötyyppi.— 188.

⁵⁶ V. I. Lenin tarkoittaa tunnetun venäläisen kirjailijan I. A. Krylovin eläintarinaa „Kotka ja kanat”.— 193.

- ⁵⁷ *Metallimiesten V yleisvenäläinen edustajakokous* oli koolla Moskovassa vuoden 1922 maaliskuun 3.—7. Kokoukseen osallistui 318 edustajaa, jotka edustivat enemmän kuin puolta miljoonaa ammatillisesti järjestynyttä metallityöläistä. Lenin piti puheensa edustajakokouksen kommunistiryhmän istunnossa maaliskuun 6 p:nä aamulla.— 196.
- ⁵⁸ *Oblomovilaisuus* — johtuu sukunimestä Oblomov. Tämänniminen tilanherra on I. A. Gontsharovin samannimisen romaanin pääsankari. Oblomovilaisuudella tarkoitetaan lutuneisuutta, jähmettyneisyyttä, liikkumattomuutta.— 198.
- ⁵⁹ *Yleisvenäläinen demokraattinen neuvottelukokous* pidettiin Pietarissa vuoden 1917 syyskuun 14.—22. (syyskuun 27:nnestä lokakuun 5:nteen). Sen kutsuivat koolle menshevikit ja eserrät heikentääkseen kasvanutta vallankumouksellista nousua. Kokoukseen osallistui pikkuporvarillisten puolueiden, sovittelukantaisten neuvostojen, ammattiliittojen, zemstvojen, kauppa- ja teollisuuspiirien sekä sotaväenosastojen edustajia. Bolshevikit osallistuivat neuvottelukokoukseen paljastaakseen menshevikien ja eserrien hankkeet. Demokraattinen neuvottelukokous muodosti Esiparlamentin (Tasavallan väliaikaisen neuvoston), jonka avulla menshevikit ja eserrät luulivat voivansa pysäyttää vallankumouksen ja siirtää maan porvarillisen parlamentarismin raiteille.
- Leninin ehdotuksesta puolueen KK teki päätöksen bolshevikien poistumisesta Esiparlamentista ja vain antautujat — Kamenev, Rykov, Rjazanov, jotka vastustivat sosialistiseen vallankumoukseen tähtäävää puolueen linjaa, vaativat osallistumaan Esiparlamenttiin. Bolshevikit paljastivat Esiparlamentin petoksellisen toiminnan ja valmistivat joukkoja aseelliseen kapinaan.— 203.
- ⁶⁰ Lenin tarkoittaa Työläisten ja sotilaiden neuvostojen I yleisvenäläisessä edustajakokouksessa kesäkuun 4 (17) p:nä 1917 pitämäänsä puhetta „Suhtautumisesta Väliaikaiseen hallitukseen” (ks. Teokset, 25. osa, s. 6).— 204.
- ⁶¹ *Junkkarikoululainen* — tsaarin Venäjällä junkkari(sota)koulun oppilas.— 204.
- ⁶² Kysymyksessä on V. V. Majakovskin runo „Istuskelijoita”.— 207.
- ⁶³ *Istpart* — „Lokakuun vallankumouksen ja Venäjän kommunistisen puolueen historian aineistoa keräävä ja tutkiva komissio” — perustettiin Valistusasiain Kansankomissariaatin yhteyteen Kansankomissariaarin Neuvoston syyskuun 21 p:nä 1920 hyväksymän päätöksen mukaisesti. VKP(b):n KK:n päätöksellä Istpart muutettiin joulukuun 1 p:nä 1921 VKP(b):n KK:hon kuuluvaksi osastoksi. Vuonna 1928 Istpart yhdistettiin VKP(b):n KK:n yhteydessä toimivan Lenininstituutin kanssa.— 209.
- ⁶⁴ „*Pod Znamenem Marksizma*” („Marxilaisuuden Lipun alla”) — filosofinen, yhteiskunnallinen ja taloustieteellinen kuukausijulkaisu; ilmestyi Moskovassa tammikuusta 1922 kesäkuuhun 1944.— 212.

- 65 Ks. F. Engels „Emigranttikirjallisuutta”.— 214.
- 66 Lenin on ottanut tämän sanonnan M. J. Saltykov-Shtshedinin teoksesta „Erään kaupungin historia”.— 219.
- 67 „*Ekonomist*” („Talousmies”) — Venäjän teknillisen yhdistyksen teollisuus- ja talousosaston aikakauslehti, ilmestyi Pietarissa vuosina 1921—1922.
- Venäjän teknillinen yhdistys* — tieteellinen yhdistys, toimi vuodesta 1866 Pietarissa omaten haaraosastoja myös muissa kaupungeissa; Yhdistyksen tarkoituksena oli edistää teollisuuden kehittämistä ja teknillisten tietojen levittämistä. Lokakuun vallankumouksen jälkeen suuri osa Yhdistyksen jäsenistöstä, johon kuului paitsi insinöörejä ja teknikkoja myös kaikenkaltaisia virkailijoita, asianajajia, kauppiaita, entisiä liikeyritysten omistajia, suhtautui vihamielisesti Neuvostovaltaan. V. 1929 Yhdistys lakkautettiin.— 220.
- 68 Preobrazhenskin teesejä koskeva V. M. Molotoville osoitettu kirje liittyy puolueen XI edustajakokouksen valmisteluun. VKP(b):n Keskuskomitea käsitteli maaliskuun 20 pnä 1922 Preobrazhenskin teesit, hylkäsi ne ja hyväksyi Leninin ehdotuksen.— 223.
- 69 *Köyhälistökomiteat* (kombedy) muodostettiin Yleisvenäläisen TPKK:n kesäkuun 11 pnä 1918 antamalla dekreetillä („Maalaisköyhälistön järjestämisestä ja varustamisesta viljalla, välttämättömillä kulustarvikkeilla ja maatalouskalustolla”). Dekreetin mukaan köyhälistökomiteoiden tehtäviin kuului: viljan, välttämättömien kulustarvikkeiden ja maatalouskaluston jako; paikallisten elintarvikehankintaelinten auttaminen kulakkien ja pohattojen viljaylijäämien takavarikoinnissa. Dekreetti antoi köyhälistölle erilaisia etuisuuksia viljaa ja maatalouskalustoa jaettaessa. Köyhälistökomiteat olivat proletariaatin diktatuurin tukikohtia maaseudulla. Ne esittivät hyvin suurta osaa taistelussa kulakistoa vastaan, konfiskoitujen maiden jakamisessa, työläiskeskusten ja Punaisen Armeijan huoltamisessa elintarvikkeilla. Köyhälistökomiteoiden järjestäminen oli uusi vaihe sosialistisen vallankumouksen laajentamisessa maaseudulla. Köyhälistökomiteat myötävaikuttivat Neuvostovallan lujittumiseen maaseudulla ja niillä oli erittäin suuri poliittinen merkitys keskivarakkaan talonpojan voittamisessa Neuvostovallan puolelle. Neuvostojen ylimääräisen VI yleisvenäläisen edustajakokouksen (marraskuu 1918) päätöksen mukaisesti köyhälistökomiteat, kun ne olivat täyttäneet tehtävänsä, yhdistettiin maaseudun Neuvostoihin.— 224.
- 70 *Vserabotzemes* — Maa- ja metsätyöläisten yleisvenäläinen ammattiliitto.— 227.
- 71 Neuvostohallituksen toimesta vangittiin ja pantiin syytteeseen Korkeimmassa vallankumouksellisessa tuomioistuimessa eserrien puolueen Keskuskomitean jäsenet ja muutamia tämän vastavallankumouksellisen puolueen aktiivijäseniä, jotka oli todettu osallisiksi terroristiseen toimintaan ja V. I. Leniniä vastaan tehtyyn katalaan murhayritykseen sekä Uritskin ja Volodarskin murhaan v. 1918. II Internationalen ja II¹/₂ Internationalen (n.s. „Wienin sosialistisen

yhdistyksen”) johtomiehet kääntyivät kirjeitse Neuvostohallituksen puoleen vaatiin häikäilemättömästi lykkäämään oikeudenkäyntiä eseriä vastaan siihen saakka, kunnes tämä kysymys käsiteltäisiin kolmen Internationalen konferenssissa. Oikeusasain kansankomissaarin nimissä lähetettiin Leninin ehdotuksen mukainen vastauskirje.

Oikeudenkäynti oikeistoeseriä vastaan tapahtui Moskovassa kesäkuun 8.—elokuun 7. 1922. Korkein tuomioistuin totesi eserrien osallistuneen aseellisiin kapinoihin, vastavallankumouksellisiin salaliittoihiin Neuvostovaltaa vastaan ja terroristiseen toimintaan ja tuomitsi kaksitoista pääsyyllistä korkeimpaan rangaistukseen ja muut syytetyt eri pitkäksi ajaksi ankaraan eristysrangaistukseen. Yleisvenäläisen TpKK:n Puhemiehistö vahvisti tuomion ja päätti panna toimeen kuolemanrangaistuksen siinä tapauksessa, jollei eserrien puolue luovu aseellisesta taistelusta ja terroristista Neuvostovaltaa vastaan.— 229.

⁷² Lenin tarkoittaa 22.—29. joulukuuta 1920 pidetyn Neuvostojen VIII yleisvenäläisen edustajakokouksen hyväksymää päätöslauselmaa sähköistämisestä (ks. Teokset, 31. osa, s. 519).— 231.

⁷³ „Bednota” („Köyhälistö”)—päivälehti, VKP(b):n Keskuskomitean julkaisu, ilmestyi Moskovassa maaliskuun 27 pstä 1918. Helmikuun 1 pnä 1931 „Bednota” yhdistettiin „Sotsialistitsheskoje Zemledelije” („Sosialistinen Maanviljelys”) lehden kanssa.— 235.

⁷⁴ „Kirje V. M. Molotoville puolueen XI edustajakokouksessa pidettävän poliittisen selostuksen jäsenyyksestä” käsiteltiin VKP(b):n KK:n täysistunnossa maaliskuun 25 pnä 1922. KK:n täysistunto vahvisti Leninin ehdottaman selostuksen jäsenyyksen.— 237.

⁷⁵ *Pieni Kansankomissaarien Neuvosto* (PKKN) perustettiin joulukuussa 1917, se toimi Kansankomissaarien Neuvoston komission oikeuksilla helpottaen KKN:n työtä ratkaisemalla pienempiä kysymyksiä. PKKN:n päätökset vahvisti Kansankomissaarien Neuvoston puheenjohtaja.— 238.

⁷⁶ VKP(b):n XI edustajakokous pidettiin Moskovassa maaliskuun 27:nnestä huhtikuun 2:seen 1922. Tämä oli viimeinen edustajakokous, johon Lenin otti osaa. Edustajakokouksessa oli läsnä 522 päätösvaltaista ja 165 neuvottelevaa edustajaa. Edustajakokous käsittelee seuraavat kysymykset: 1) Keskuskomitean poliittinen toimintaselostus; 2) Keskuskomitean toimintaselostus järjestötyöstä; 3) Tarkastusvaliokunnan selostus; 4) Keskuskontrollikomission selostus; 5) Kominternin VKP:n-edustuston toimintaselostus; 6) Ammattiliitot; 7) Punaisesta Armeijasta; 8) Finanssipolitiikka; 9) Puoluepuhdistuksen tulokset ja puolueen rivien lujittaminen; apuselostukset: nuorisotyöstä, lehdistöstä ja propagandasta; 10) Keskuskomitean ja Keskuskontrollikomission vaalit.

Lenin piti edustajakokouksen avajaispuheen, teki VKP(b):n Keskuskomitean poliittisen toimintaselostuksen ja piti sitä koskevan loppupuheen ja edustajakokouksen päättäjäispuheen.

Edustajakokous teki yhteenvedot uudesta talouspolitiikasta ensimmäisen vuoden ajalta.

Puolueen XI edustajakokous valitsi Keskuskomitean. Keskuskomiteaan valittiin: Lenin, Andrejev, Dzierżyński, Frunze, Jaroslavski, Kalinin, Kuibyshev, Molotov, Ordzhonikidze, Petrovski, Rudzutak, Stalin, Tshubar, Voroshilov y.m.; Keskuskomitean varajäseniksi valittiin: Babajev, Bubnov, Kirov, Krivov, Manuilski, Mikojan y.m.— 245.

- ⁷⁷ „*Vasemmistokommunistit*” — puolueenvastainen ryhmä; ryhmä syntyi vuoden 1918 alussa Brestin rauhanteon yhteydessä. Kilpenään vasemmistolaiselta kuulostava vallankumoussotafraasi „vasemmistokommunistien” ryhmä puolsi sellaista seikkailupolitiikkaa, joka olisi saattanut silloin vielä armeijattoman Neuvostotasavallan sotaan imperialistista Saksaa vastaan ja syössyt Neuvostovallan tuhoutumisen vaaraan. Ryhmän johdossa olivat Buharin, Radek ja Pjatakov. Trotski, joka ajoi petturimaista sodan jatkamisen politiikkaa peitetymässä, naamioidussa muodossa, tunnuksenaan: sotaa ei käydä, mutta rauhaakaan ei allekirjoiteta, ja „vasemmistokommunistit” tyrkyttivät puolueelle politiikkaa, joka olisi ilmeisesti johtanut proletariaatin diktatuuriin tuhoon. V. I. Lenin sanoi „vasemmistokommunisteja” „imperialistisen provokaation välikappaleeksi”. „Vasemmistokommunistit” ryhtyivät Trotskin tukemina avoimesti vastustamaan puolueen linjaa, aiheuttivat sekasortoa ilmoittamalla eroavansa neuvosto- ja puolueviroista j.n.e. Lenin ja hänen aatetoverinsa joutuivat käymään sitkeää taistelua KK:ssa Trotskia ja „vasemmistokommunisteja” vastaan ennen kuin päätettiin allekirjoittaa rauhansopimus Saksan kanssa ja saatiin siten pelastetuksi nuori Neuvostotasavalta tuholta. Puolue torjui Leninin johdolla päättäväisesti Trotskin ja „vasemmistokommunistien” provokatorisen politiikan; „vasemmistokommunistit” eristettiin ja lyötiin hajalle.— 254.
- ⁷⁸ Geneve oli vuoteen 1917 Venäjän poliittisten emigranttien tärkeimpiä oleskelupaikkoja.— 268.
- ⁷⁹ Tarkoitetaan komissiota, joka muodostettiin Työ- ja Puolustusneuvoston helmikuun 15 p:nä 1922 tekemän päätöksen mukaisesti käsittelemään sekayhtiöiden perustamista koskevia ehdotuksia.— 269.
- ⁸⁰ *Severoles* — vuonna 1921 perustetun Severo-Belomorskin piirin metsäteollisuuden erikoishallinto.— 269.
- ⁸¹ „*Ylisuostuttelija*” — liikanimi, jonka sotilaat antoivat A. F. Kerenskille v. 1917, kun porvarillinen Väliaikainen hallitus määräsi hänet korkeimmaksi ylipäälliköksi.— 270.
- ⁸² Aleksandr Todorskin kirjan „Vuosi kiväärin ja auran parissa” on julkaissut Tverin kuvernementin Vesjegonskin ujestin Neuvoston Toimeenpaneeva komitea vuonna 1918. A. I. Todorskin kirjasta ks. V. I. Leninin artikkelia „Pieni kuva suurten kysymysten valaistamiseksi” (Teokset, 28. osa, ss. 379—382).— 275.
- ⁸³ *Keskustarkastuslautakunta* — puolueen jäsenistöä tarkastava keskustalautakunta, jonka VKP(b):n KK oli muodostanut kesäkuun 25 p:nä

1921 johtamaan puolueen puhdistusta VKP(b):n X edustajakokouksen päätöksen mukaisesti.— 291.

- ⁸⁴ Lenin paljastaa tavan, jolla trotskilainen Preobrazhenski, Valistusasiain kansankomissariaatin Ammattisivistyksen päähallinnon silloinen päällikkö, suhtautui spesialisteihin, puolueenvastaiseksi linjaksi. Preobrazhenskin provokatorisen politiikan tuloksena tammi- ja helmikuun vaihteessa 1922 osa Moskovan yliopiston ja muiden korkeakoulujen professoreista kieltäytyi opetustehtävistään. VKP(b):n Keskuskomitea vaati Valistusasiain kansankomissariaattia tyydyttämään professorikunnan useat lailliset vaatimukset. Keskuskomitean komissio päätti erottaa Preobrazhenskin Ammattisivistyksen päähallinnon päällikön toimesta ja laati korkeakoulun perussäännön.— 299.
- ⁸⁵ J. V. Stalin oli kansallisuusasiain kansankomissaarina tämän kansankomissariaatin perustamispäivästä aina heinäkuuhun 1923, jolloin se lakkautettiin. Maaliskuusta 1919 huhtikuun 25 päivään 1922 hän oli niin ikään Työläis- ja talonpoikaisinspektion kansankomissaarina.— 300.
- ⁸⁶ VKP(b):n Moskovan komitean väittelyklubi perustettiin vuoden 1921 jälkipuoliskolla. Oppositiohenkiset ja puolueenvastaiset ainekset pyrkivät käyttämään sitä ryhmäkuntaisiin tarkoituksiinsa. Käsiteltyään helmikuun 20 p:nä 1922 Keskuskontrollikomission selostuksen perusteella väittelyklubia koskevan kysymyksen VKP(b):n Keskuskomitea kehotti Moskovan komiteaa suorittamaan muutoksia klubin johtokunnassa ja järjestämään sen toiminnan puolueen tehtäviä vastavaksi.— 305.
- ⁸⁷ Lenin tarkoittaa kirjoittamaansa kirjettä „Tov. Molotoville Poliittisen byroon jäseniä varten. Tov. Preobrazhenskin teeseistä” (ks. tätä osaa, ss. 223—228).— 306.
- ⁸⁸ Tarkoitetaan elokuun 9 p:nä 1921 pidettyä Keskuskomitean ja Keskuskontrollikomission yhteistä täysistuntoa, jossa Leninin ehdotuksesta käsiteltiin A. Shljapnikovin erottamista hänen puolueenvastaisten esiintymistensä vuoksi Keskuskomiteasta ja puolueesta.— 306.
- ⁸⁹ Lenin arvosteli A. Kollontain puolueenvastaista kirjasta puolueen X edustajakokouksessa VKP(b):n Keskuskomitean toimintaselostukseen liittyvässä loppupuheessaan (ks. Teokset, 32. osa, ss. 184—195).— 307.
- ⁹⁰ Ks. V. I. Lenin, Teokset, 32. osa, ss. 504—509.— 308.
- ⁹¹ Kirjeessä esitetyt Leninin ehdotukset otettiin pohjaksi laadittaessa puolueen XI edustajakokouksen päätöslauselmaa „Maaseututyösiä”. Edustajakokous antoi niin ikään Keskuskomitean tehtäväksi perustaa Keskuskomitean yhteyteen vakinaisen maaseututyövaliokunnan. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 618—619 („NKP edustajakokousten,

konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7. painos, I osa, 1954, ss. 618—619).— 312.

- ⁹² Artikkelinsa „*Olemme maksaneet liian paljon*” Lenin kirjoitti sen johdosta, että Buharin ja Radek olivat laskeneet aseensa II ja II $\frac{1}{2}$ Internationalen opportunististen johtajien edessä kolmen Internationalen konferenssissa, joka pidettiin huhtikuun 2.—5. 1922 Berliinissä.— 315.
- ⁹³ *Etelä-Afrikan työläisten kapina* puhkesi maaliskuussa 1922 Johannesburgin, Benonin ja Brakpanin kaupungeissa. Taantumuksellinen hallitus pääministeri kenraali Smutsin johdolla kukisti julmasti kapinalliset käyttäen apunaan tykkejä, hyökkäysvaunuja ja lentokoneita. Maaliskuun 14 pnä kapina tukahdutettiin, yli 10.000 henkeä vangittiin, tuhansia työläisiä joutui sotatuomioistuimen tuomittavaksi. Etelä-Afrikan nuori kommunistinen puolue osallistui aktiivisesti kapinaan; useat kommunistit kaatuivat urhoollisesti aseellisessa taistelussa.— 316.
- ⁹⁴ *Varapuheenjohtajien (Kansankomissaarien Neuvoston ja Työ- ja Puolustusneuvoston varapuheenjohtajien) työtä koskevan päätöslauselmaehdotuksen* V. I. Lenin lähetti lausuntoa varten J. V. Stalinin kautta Keskuskomitean Poliittisen byroon jäsenille ja A. D. Tsjurupalle. Vastausta, jonka Lenin antoi saamiinsa varapuheenjohtajien työtä koskeviin huomautuksiin, ks. „Kirjeestä J. V. Stalinille Poliittisen byroon jäseniä varten” (tämä osa, ss. 340—342).— 320.
- ⁹⁵ Kysymyksessä olevan kirjan julkaisi Ulkoasiain kansankomissariaatti vuonna 1922. Leninin ehdotusten mukaisesti kirjaan tehtiin korjauksia.— 329.
- ⁹⁶ V. I. Leninin kirjasen „Vanhoja kirjoituksia miltei uusista aiheista. „Uuden talouspolitiikan” kysymyksestä. (Kaksi kirjoitusta ja yksi puhe vuodelta 1918)” julkaisi v. 1922 Valtion kustannusliikkeen Moskovan osasto. Kirjaseen sisältyivät: „Esipuhe vuoden 1922 painokseen”, kirjoitus „Neuvostovallan lähimmät tehtävät”, Yleisvenäläisen Toimeenpanevan Keskuskomitean istunnossa huhtikuun 29 pnä 1918 tehty selostus Neuvostovallan lähimmistä tehtävistä ja kirjoitus „„Vasemmistolaisesta” lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta” (ks. Teokset, 27. osa, ss. 223—265, 269—294, 313—343).— 331.
- ⁹⁷ Ks. V. I. Lenin. Teokset, 27. osa, ss. 295—303.— 332.
- ⁹⁸ „*Iskra*” („Kipinä”) — ensimmäinen illegaalinen yleisvenäläinen marxilainen sanomalehti. V. I. Lenin perusti lehden joulukuussa 1900 ulkomailla, mistä sitä toimitettiin salaa Venäjälle. Lehti esitti suurta osaa Venäjän sosialidemokraattien aatteellisessa yhdistämisessä ja valmistelussa hajanaisten pienten järjestöjen yhdistämistä vallankumoukselliseksi marxilaiseksi puolueeksi. Lehteä nimitettiin „vanhaksi” „Iskraksi” erotukseksi „uudesta”, menshevistisestä „Iskrasta”, jota julkaistiin vuodesta 1903 vuoteen 1905.— 335.

- ⁹⁹ Kysymyksessä ovat rahankeräykset, joita työläiset suorittivat „Pravda” lehtensä hyväksi.— 337.
- ¹⁰⁰ Huhtikuun 23 p:nä 1922 tohtori S. P. Botkinin sairaalassa Leninille tehtiin leikkaus ja poistettiin eräs niistä kuulista, jotka oli ammuttu häneen elokuun 30 p:nä 1918 häntä vastaan suoritettussa murhayrityksessä.— 340.
- ¹⁰¹ *Rapallon sopimus* — Genovan konferenssin aikana huhtikuun 16 p:nä 1922 solmittu Neuvostohallituksen ja Saksan sopimus. Sopimus edellytti diplomaattisten suhteiden solmimista molempien maiden välillä ja vastavuoroista kieltäytymistä sotakorvauksista. Saksan hallitus luopui niin ikään vaatimuksestaan, jonka mukaan Neuvostohallituksen kansallistamat tuotantolaitokset olisi pitänyt palauttaa niiden entisille saksalaisille omistajille.— 344.
- ¹⁰² Rikoslakiluonnoksen teksti, jota oli korjattu ottamalla Rikoslain 57., 58., 61. ja 70. artiklassa huomioon Leninin ehdotukset, käsiteltiin ja hyväksyttiin Yleisvenäläisen TpKK:n IX vaalikauden III kokouksessa (toukokuun 12.—26. 1922).— 345.
- ¹⁰³ Käsiteltyään Leninin ehdotukset, jotka hän oli esittänyt J. V. Stalinille osoittamissaan kirjeissä, Keskuskomitean Poliittinen byroo teki toukokuun 25 p:nä 1922 päätöksen radiolaboratorion rahoittamisesta kaiuttimien ja radiovastaanottimien tuotannon jouduttamiseksi.— 348.
- ¹⁰⁴ Kirjeen „*Kahdenkertaisesta*” *alaisuudesta ja laillisuudesta. Toveri Stalinille Poliittista byroota varten*” Lenin kirjoitti, kun valmisteltiin lainvalvontaa koskevaa ohjesääntöä. Toukokuun 24 p:nä 1922 Keskuskomitean Poliittinen byroo käsiteli Leninin kirjeen ja hyväksyi hänen ehdotuksensa. Toukokuun 26 p:nä Yleisvenäläisen TpKK:n IX vaalikauden III kokouksessa hyväksyttiin valiokunnan selostuksen perusteella Leninin ehdotusta vastaavasti lainvalvontaohjesääntö.— 350.
- ¹⁰⁵ *Ammattiliittojen V yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa syyskuun 17.—22. 1922. Kokouksessa oli läsnä 970 valtuutettua, jotka edustivat 5.100.000 ammatillisesti järjestynyttä työläistä. Edustajakokous valitsi Leninin puhemiehistön kunniajäseneksi. Leninin kirje luettiin edustajakokouksen ensimmäisessä istunnossa syyskuun 17 p:nä 1922. Edustajakokous lähetti puolestaan tervehdyksen Leninille.— 357.
- ¹⁰⁶ „*Kirjelappu Poliittiselle byroolle taistelusta suurvaltaista shovinismia vastaan*” oli kirjoitettu sen johdosta, että VKP(b):n Keskuskomitean lokakuun täysistunnossa oli käsiteltävänä Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamista koskeva kysymys. Poliittisbyroon jäsenille osoittamassaan kirjeessä syyskuun 27 p:nä 1922 Lenin korosti, että tasavaltojen yhdistyminen on erittäin tärkeä kysymys ja että liittoa perustettaessa on pidettävä periaatteina vapaaehtoisuutta ja tasavaltojen täydellistä tasa-arvoisuutta. Sairautensa takia V. I. Lenin ei voinut osallistua täysistuntoon. V. I. Leninin huomautusten pohjalta laadittiin Neuvostotasavaltojen yhdistymistä

- koskeva päätöslauselmaehdotus, joka hyväksyttiin sitten täysistunnossa. Keskuskomitean täysistunto muodosti valiokunnan, jonka johtoon tuli J. V. Stalin, ohjaamaan sitä valmistelutyötä, jota Neuvostotasavaltojen yhdistymisen yhdeksi liittovaltioksi vaati. Joulukuun 18 pnä 1922 Keskuskomitean täysistunnossa J. V. Stalin piti alustuksen Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisesta solmittavan sopimuksen luonnoksesta. Sopimukseen lisättiin Leninin ehdotus, jonka mukaan tuli valita neljä Liiton TpKK:n puheenjohtajaa, yksi jokaisesta liittotasavallasta (VSFNT, Ukrainan SNT, Valko-Venäjän SNT, Takakaukasian SFNT:n — Gruusia, Azerbaidzhan ja Armenia), minkä tarkoituksena oli taata yhdistyvien kansojen täydellinen tasa-arvoisuus liittovaltion rakentamisessa.— 359.
- ¹⁰⁷ *Venäjän Kommunistisen Nuorisoliiton V yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa lokakuun 11.—17. 1922. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen. Leninin tervehdys luettiin edustajakokouksen ensimmäisessä istunnossa (juhlaistunnossa) lokakuun 11 pnä. Vastatervehdyksessään nuorisoliittolaiset antoivat Vladimir Iijitshille lupauksen, että he voittavat kaikki työväenluokan ja sen nuorison tiellä olevat vaikeudet, ja pyysivät apua nuorison kommunistisessa kasvattamisessa.— 361.
- ¹⁰⁸ Tämän antautumishenkisen ehdotuksen, joka horjutti valtion ulkomaankauppamonopolin perustaa ja suosi nepman- ja kulakkiaineksia, veivät KK:n täysistunnossa läpi Buharin ja Sokolnikov Zinovjevin ja Kamenevin tukemana. KK:n seuraava, joulukuun täysistunto vahvisti Leninin ohjeiden mukaisesti ulkomaankauppamonopolin koskemattomuuden (ks. V. I. Leninin kirjettä „Ulkomaankauppamonopolista. Toveri Stalinille Keskuskomitean täysistuntoa varten” tästä osasta, ss. 444—448).— 362.
- ¹⁰⁹ *Finanssityöntekijäin yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa lokakuun 22.—28. 1922. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen. Leninin kirje luettiin edustajakokouksessa lokakuun 22 pnä.— 366.
- ¹¹⁰ *Neuvosto-Venäjän ystävien seura (Amerikassa)* syntyi v. 1921. Tämä jo ennen vallankumousta Amerikkaan siirtyneiden venäläisten emigranttien seura keräsi varoja Venäjän nälkäänäkevien avustamiseksi. Amerikkalaisten imperialistien ahdistama seura asetti niin ikään tehtäväkseen totuudenmukaisten uutisten levittämisen Neuvosto-Venäjältä porvarillisen lehdistön valhe- ja parjauskampanjan vastapainoksi. Kesällä 1922 seura toimitti Venäjälle 21 traktoria. Traktoriosasto teki työtä Permin kuvernementissa ja sillä oli suuri merkitys siinä mielessä, että se osoitti talonpoikaistolle koneellisen maanmuokkauksen edullisuuden.— 367.
- ¹¹¹ *Neuvosto-Venäjän teknillisen avustamisen seuran* perustivat v. 1919 USA:ssa ja Kanadassa venäläiset, ennen vallankumousta kotimaastaan muuttaneet emigrantit — työläiset ja teknikot.— 369.
- ¹¹² Kaukoidän tasavallan sotajoukot marssivat lokakuun 25 pnä 1922 Vladivostokiin vapauttaen sen yhdessä partisaanien kanssa

- valkokaartilaisista ja japanilaisista miehittäjistä. Primorjen (Kaukoita) työtätekevät vastasivat Leninin sähköeseen lähettämällä tervehdyksensä ja kiittämällä Neuvostohallitusta saamastaan avusta.— 371.
- ¹¹³ *Kaukoidän tasavalta* — demokraattinen valtio, joka muodostettiin bolshevikkien johdolla työtätekevien joukkojen taistellessa ulkomaiden sotilaallista interventiota vastaan Kaukoidässä. Tasavalta oli olemassa huhtikuun 6 päivästä 1920 marraskuun 14 päivään 1922, jonka jälkeen se yhtyi VSFNT:aan. Kaukoidän tasavalta käsitti kaikki Kaukoidän alueet Baikalilta itään Tyynen meren rannikolle asti. Muodoltaan porvarillis-demokraattisen, mutta itseasiassa neuvostopolitiikkaa noudattavan Kaukoidän tasavallan, „puskurivaltion”, muodostaminen vastasi Neuvosto-Venäjän etuja, sillä Neuvosto-Venäjä pyrki välttämään avointa sotilaallista yhteentörmäystä Japanin imperialismiin kanssa ja saamaan pitempiäaikaisen hengähdystauon Itärintamalla. Toukokuun 14 p:nä 1920 Neuvosto-Venäjä tunnusti virallisesti Kaukoidän tasavallan hallituksen koko Kaukoidän hallitukseksi. Kaukoidän tasavallan politiikkaa johti VKP(b):n Keskuskomitean Kaukoidän byroo, joka oli välittömästi VKP(b):n Keskuskomitean alainen.— 371.
- ¹¹⁴ Syyskuussa 1922 saapui Neuvostoliittoon Ranskan tunnettu poliitikko, radikaalisosialistien puolueen johtaja Edouard Herriot. Moskovassa käytiin useita keskusteluja Herriotin ja Neuvostovaltion johtomiesten välillä. Herriotin Neuvostoliiton-matkalla oli suuri merkitys Ranskan ja Neuvostoliiton kauppaynnä muiden yhteyksien kehittämiseksi.— 372.
- ¹¹⁵ Kysymyksessä on Lausannen konferenssi, joka pidettiin vuoden 1922 marraskuun 20 p:nä ja vuoden 1923 heinäkuun 24 p:n välisenä aikana.— 374.
- ¹¹⁶ Tarkoitetaan englantilaisen suurteollisuusmiehen Urquhartin kanssa käytyjä neuvotteluja, joiden tarkoituksena oli solmia Uralin ja Siperian hyödyllisten kaivannaisten käyttöä koskeva toimilupasopimus. Sopimusluonnosta käsiteltäessä Trotski, Zinovjev ja Kamenev vaativat hyväksymään Urquhartin tarjoamat orjuuttavat ehdot. Kansankomissaarien Neuvosto hylkäsi lokakuun 6 p:nä 1922 Urquhartin sopimusehdotuksen, mihin syynä olivat Englannin hallituksen vihamielinen politiikka Neuvosto-Venäjää kohtaan ja orjuuttavat sopimusehdot.— 376.
- ¹¹⁷ *Yleisvenäläisen TPKK:n IX vaalikauden IV kokous* pidettiin lokakuun 23.—31. 1922. Lenin piti puheen kokouksen päättäjäistilaisuudessa.— 379.
- ¹¹⁸ Tarkoitetaan dekreettiä maasta, mikä hyväksyttiin työläisten ja sotilaiden edustajain Neuvostojen II yleisvenäläisessä edustajakokouksessa (ks. V. I. Lenin, Teokset, 26. osa, ss. 241—243).— 381.
- ¹¹⁹ „*Petrogradskaja Pravda*” („Pietarin Totuus”) — päivälehti, alkoi ilmestyä huhtikuun 2 p:stä 1918. Lehti oli alussa VKP(b):n Keskuskomitean ja Pietarin komitean äänenkannattaja. Saman vuoden

kesäkuussa siitä tuli VKP(b):n Keskuskomitean, Pohjoisen alueen puoluekomitean ja Pietarin kaupunkikomitean ja sittemmin Pietarin kuvernementtikomitean ja kaupunkikomitean äänenkannattaja. Tammi-kuussa 1924 lehdelle annettiin uusi nimi „Leningradskaja Pravda” („Leningradin Totuus”).— 385.

- ¹²⁰ *Kommunististen osuustoimintamiesten ensimmäinen kansainvälinen konferenssi* pidettiin Moskovassa marraskuun 1.—6. 1922. Konferenssissa oli edustajia Neuvosto-Venäjältä, Saksasta, Ranskasta, Italiasta, Sveitsistä, Suomesta, Itävallasta, Bulgariasta, Ruotsista, Norjasta, Tanskasta, Puolasta, Eestistä, Liettuasta, Ukrainasta, Armeniasta, Gruusiasta, Azerbaidžhanista, Kaukoidän tasavallasta ja Australiasta. Konferenssi hyväksyi päätöslauselman, jossa osoitettiin, mitä taktiikkaa kommunistien tuli noudattaa osuustoimintaliikkeessä. Päätöslauselmassa asetettiin kommunistien tehtäväksi taistella osuuskuntien puolueettomuutta vastaan ja määriteltiin osuuskuntien osuus proletariaatin yleisten poliittisten ja taloudellisten tehtävien täyttämässä. Konferenssi valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen ja lähetti hänelle tervehdyksen. Leninin vastatervehdys luettiin marraskuun 2 pnä 1922.— 387.
- ¹²¹ *Tilastomiesten neljäs yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa marraskuun 3.—12. 1922. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen ja lähetti hänelle tervehdyssähkeen. Leninin vastaussähke luettiin edustajakokouksen toisessa istunnossa marraskuun 5 pnä.— 388.
- ¹²² „*Ekonomisteiksi*” sanottiin „ekonomismin”, Venäjän sosialidemokraattisessa liikkeessä XIX vuosisadan lopulla ja XX vuosisadan alussa esiintyneen opportunistisen virtauksen kannattajia. „Ekonomistit” olivat sitä mieltä, että poliittisen taistelun käyminen tsarismia vastaan oli pääasiallisesti porvariston tehtävä, jota vastoin työläisten oli rajoitettava käymään taloudellista taistelua työehtojensa parantamisen, palkkojen korottamisen puolesta j.n.e. Kiistäen puolueen johtavan osuuden ja vallankumouksellisen teorian merkityksen työväenliikkeessä „ekonomistit” väittivät, että työväenliikkeen on kehityttävä pelkästään vaistonvaraisesti. V. I. Lenin todisti „ekonomistien” katsomukset täysin paikkansapitämättömiksi ja vahingollisiksi kirjassaan „Mitä on tehtävä?”, joka ilmestyi vuonna 1902.— 389.
- ¹²³ *Moskovan kaupungin ja kuvernementin työläis- ja talonpoikaisnaisen puolueen konferenssi* pidettiin marraskuun 6 pnä 1922. Konferenssiin osallistui yli 2.000 naisedustajaa. Leninin tervehdyskirje annettiin konferenssin valitsemille edustajille, jotka kävivät hänen luonaan pyytämässä, että hän pitäisi puheen.— 399.
- ¹²⁴ Tehtaan työläisille osoitetun tervehdyskirjeen Lenin kirjoitti vastaukseksi pyyntöön, että hän pitäisi puheen Lokakuun sosialistisen vallankumouksen viisivuotispäivälle omistetussa kokouksessa. Ent. Michelsonin tehdas nimitettiin myöhemmin Vladimir Iljitshin tehtäksi.— 400.

- ¹²⁵ Valtion „Elektroperedatsha” voimalaitoksen (nykyään se kantaa tämän laitoksen rakentajan insinööri R. E. Kļassonin nimeä) työläisille ja toimihenkilöille osoitetun tervehdyskirjeen Lenin kirjoitti vastaukseksi pyyntöön, että hän pitäisi puheen Lokakuun sosialistisen vallankumouksen viisivuotispäiväksi valmistuneen kerhotalon avaajaistilaisuudessa.— 401.
- ¹²⁶ Lenin kirjoitti kirjeen „*Klīntsyn Stodolin verkatehtaan työläisille*” vastaukseksi tervehdykseen, jonka tehtaan työläiset lähettivät hänelle marraskuun 3 p:nä 1922 sen johdosta, että tehtaalle oli annettu Leninin nimi. Tehtaan työläisten edustajat toivat Leninille adressin ja kappaleen valmistamaansa verkkaa.— 402.
- ¹²⁷ *Kommunistisen Internationalen IV kongressi* pidettiin vuoden 1922 marraskuun 5.—joulukuun 5. Kongressin avajaistilaisuus pidettiin Pietarissa, myöhemmät istunnot, alkaen marraskuun 9 p:nä 1922 pidettiin Moskovassa. Kongressiin osallistui eri maiden 58 kommunistisesta järjestöstä 408 edustajaa, joista 343 päätösvaltaista. Lisäksi oli edustajia Italian sosialistisesta puolueesta, Islannin työväenpuolueesta ja Mongolian kansanvallankumouksellisesta puolueesta, Kommunistisesta Nuorisointernationalesta, Punaisesta Ammattiyhdistysinternationalesta, Naisten kansainvälisestä sihteeristöstä, Kansainvälisestä työväenavusta ja USA:n neekerijärjestöstä. Kongressi hyväksyi VKP(b):n laatimat teesit työväen yhteisrintamasta, vahvisti teesit, jotka koskivat Kommunistisen Internationalen taktiikkaa, kommunistien tehtäviä ammattiyhdistysliikkeessä, Idän kysymystä, ja hyväksyi päätöslauselman Venäjän sosialistisesta vallankumouksesta, Kommunistisesta Nuorisointernationalesta y.m.
- Lenin piti alustuksensa „Venäjän vallankumouksen viisivuotispäivä ja maailmanvallankumouksen näköalat” saksaksi kongressin aamuistunnossa marraskuun 13 p:nä.— 403.
- ¹²⁸ Lenin tarkoittaa artikkeliaan „„Vasemmistolaisesta” lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta” (ks. Teokset, 27. osa, ss. 313—343).— 408.
- ¹²⁹ *Mustat sotniat* — monarkistisia joukkioita, joita tsaarin poliisi muodosti vallankumousliikkeen vastustamiseksi. Mustat sotniat murhasivat vallankumouksellisia, hyökkäilivät edistysmielistä sivistyneistöä vastaan, järjestivät juutalaispogromeja.— 421.
- ¹³⁰ *Yleisvenäläinen maatalousnäyttely* piti Neuvostojen IX yleisvenäläisen edustajakokouksen päätöksen mukaisesti avata syksyllä 1922. Koska näyttelyn järjestäminen ja katovuoden seurausten poistaminen vaati runsaasti työtä, näyttelyn avaaminen lykättiin vuoteen 1923. Näyttely avattiin elokuun 19 p:nä 1923 Moskovassa ja sen nimeksi tuli „Neuvostoliiton ensimmäinen maatalous- ja käsityöteollisuusnäyttely”.— 422.
- ¹³¹ „*Clarté*” („Selvyys”) *ryhmä* — Henri Barbussen johtama kirjailijaryhmä, joka julkaisi samannimistä aikakauslehteä (ilmestyi keskeytyksin vuosina 1919—1928 Pariisissa). Ryhmään kuului huomattavia kirjailijoita: A. France, Vaillant-Couturier, S. Zweig, H. Wells y.m. Ryhmä perusti Ranskassa „Tasavallan entisten rintamamiesten liiton”.— 423.

- ¹³² Lenin piti puheensa Moskovan Neuvoston ja Moskovan kaikkien piirineuvostojen yhteisessä täysistunnossa illalla marraskuun 20 pnä 1922. Tämä oli Leninin viimeinen puhe.— 424.
- ¹³³ Lenin tarkoittaa Kaukoidän tasavallan Kansankokouksen päätöstä, jonka mukaan Kaukoidän tasavalta yhdistettiin jälleen VSFNT:aan. Päätös hyväksyttiin marraskuun 14 pnä 1922 ja tiedotus siitä julkaistiin lehdissä marraskuun 15 pnä 1922.— 425.
- ¹³⁴ *Neuvostotyöntekijäin ammattiliiton V yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa marraskuun 16.— 20. 1922. Tverin kuvernementin neuvostotyöntekijäin ammattiyhdistyksen VI edustajakokous valitsi Leninin kunniaedustajakseen yleisvenäläiseen edustajakokoukseen. Neuvostotyöntekijäin ammattiliiton V yleisvenäläinen edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen ja lähetti hänelle tervehdyksen.— 433.
- ¹³⁵ *Valistustyöntekijäin ammattiliiton IV yleisvenäläinen edustajakokous* pidettiin Moskovassa marraskuun 21.— 26. 1922. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajakseen ja lähetti hänelle tervehdyksen. Leninin vastauskirje luettiin edustajakokouksen aamuistunnossa marraskuun 26 pnä 1922.— 434.
- ¹³⁶ *Kommunistisen Nuorisointernationalen III kongressi* pidettiin Moskovassa joulukuun 4.— 16. 1922. Kongressissa oli läsnä 121 edustajaa eri maiden 38 nuorisojärjestöstä. Leninin tervehdyskirje luettiin kongressin avajaispäivänä. Edustajakokous lähetti Leninille vastauskirjeen.— 435.
- ¹³⁷ *Haagin kansainvälisen rauhankongressin*, joka pidettiin joulukuun 10.—15. 1922, oli kutsunut koolle Amsterdamin Ammattiyhdistysinternationale työväenjoukkojen painostamana uuden maailmansodan uhkan torjumiseksi. Kongressin opportunistisen enemmistön vastuksesta huolimatta neuvostovaltuuskunta, joka oli kutsuttu kongressiin työväen vallankumouksellisten ammattiyhdistysten ja osuuskuntien vaatimuksesta, esitti Leninin antamien ohjeiden hengessä proletariaatin tehtävät sodan ehkäisemiseksi. Kongressi hylkäsi neuvostovaltuuskunnan ehdottaman toimintaohjelman.— 436.
- ¹³⁸ Artikkelin „*Muutama sana N. J. Fedosejevistä*” Lenin kirjoitti Istpartin pyynnöstä N. J. Fedosejevin (1871—1898) vallankumouksitoiminnalle omistettua erikoiskokoelmaa varten. N. J. Fedosejev kirjoitti useita marxilaisia kirjoituksia, jotka suuntautuivat narodnikkeja ja ensi kädessä N. K. Mihailovskia vastaan (ks. N. K. Mihailovskille osoitettuja N. J. Fedosejevin kirjeitä aikakauslehdestä „Proletarskaja Revoljutsija” („Proletaarinen vallankumous”) 1933, № 1, ss. 178—233). V. I. Leninin ja N. J. Fedosejevin kirjeitä, joista Lenin mainitsee artikkelissaan, ei ole löydetty.— 441.
- ¹³⁹ „*Työn vapautus*” ryhmä — ensimmäinen venäläinen marxilainen ryhmä, jonka G. V. Plehanov perusti Genevessä vuonna 1883 ja joka suoritti suurta työtä marxilaisuuden levittämiseksi Venäjällä.— 441.

- ¹⁴⁰ „*Russkoje Bogatstvo*” („Venäjän Rikkaus”) — kuukausijulkaisu, ilmestyi Pietarissa vuodesta 1876 vuoden 1918 puoliväliin. 90-luvun alusta julkaisu oli liberaalisten narodnikkien äänenkannattaja. Julkaisu kehotti tekemään sovinnon tsaarihallituksen kanssa ja taisteli kiivaasti marxilaisuutta ja venäläisiä marxilaisia vastaan.— 441.
- ¹⁴¹ Lenin kävi Vladimirissa elokuun lopulla 1893.— 441.
- ¹⁴² *Ukrainan Neuvostojen VII edustajakokous* pidettiin Harkovissa joulukuun 10.—14. 1922. Edustajakokouksen tärkeimpiä päätöksiä oli M. V. Frunzen selostuksen pohjalla tehty päätös Neuvostotasavaltojen yhtymisestä liitoksi. Leninin sähkö luettiin edustajakokouksen avajaistilaisuudessa joulukuun 10 pnä. Edustajakokous valitsi Leninin Ukrainan Toimeenpanevan Keskuskomitean kunniajäseneksi ja lähetti hänelle vastaukseksi tervehdyssähkeen.— 443.
- ¹⁴³ V. I. Leninin kirje „*Ulkomaankauppamonopolista*” oli tarkoitettu joulukuun 18 pnä 1922 pidettävää VKP(b):n Keskuskomitean läysistuntoa varten, johon Lenin ei voinut osallistua sairautensa vuoksi. Paljastettuaan Buharinin ja Sokolnikovin kannanotot antautumismielisiksi KK:n täysistunto vahvisti, että ulkomaankauppamonopoli on säilytettävä eikä saa sallia mitään poikkeuksia erinäisten tavaramerkkejien tuonnin ja viennin suhteen ilman Ulkomaankaupan kansankomissariaatin tietoa. Puolueen XII edustajakokous, joka pidettiin huhtikuun 17.—25. 1923 ja johon Lenin sairautensa vuoksi ei myöskään voinut osallistua, torjui ehdotonta ulkomaankauppamonopolia vastaan kohdistuneet antautujien hyökkäilyt ja hyväksyi tästä kysymyksestä seuraavan päätöksen: „Edustajakokous vahvistaa kategorisesti ulkomaankauppamonopolin loukkaamattomuuden ja katsoo sallimattomaksi sellaisen menettelyn, että yritetään kiertää sitä jollakin tavalla tai horjutaan sitä noudatettaessa, ja kehottaa uutta KK:aa ryhtymään järjestelmällisiin toimenpiteisiin ulkomaankauppamonopolin lujittamiseksi ja kehittämiseksi”. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 682 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7. painos, I osa, 1954, s. 682).— 444.
- ¹⁴⁴ *Neuvostojen X yleisvenäläinen edustajakokous*, johon Lenin ei voinut sairautensa vuoksi osallistua, pidettiin Moskovassa joulukuun 23.—27. 1922. Edustajakokouksessa oli läsnä 2.215 edustajaa, siinä luvussa 488 edustajaa Takakaukasian SFNT:sta, Ukrainan SNT:sta ja Valko-Venäjän SNT:sta. Neuvostojen X edustajakokouksessa J. V. Stalin teki alustuksen Neuvostotasavaltojen yhdistymisestä, hyväksyttiin päätöslauselma Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamisesta ja vahvistettiin Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton Neuvostojen I edustajakokoukseen lähetettävän valtuuskunnan kokoonpano. SNTL:n Neuvostojen I edustajakokous pidettiin joulukuun 30 pnä 1922. Lenin ei sairautensa vuoksi ollut läsnä edustajakokouksessa. Edustajakokous valitsi Leninin kunniapuheenjohtajaksi ja lähetti hänelle tervehdyskirjeen. Edustajakokouksessa muodostettiin Leninin ehdotuksesta Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liitto. Edustaja-

kokous hyväksyi yksimielisesti Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton muodostamista koskevan julistuksen ja sopimuksen, joiden pohjana oli leniniläinen tasa-arvoisuuden, veljellisen yhteistyön ja proletariaarisen internationalismin aate. Edustajakokous antoi SNTL:n ТрКК:n seuraavan kokouksen tehtäväksi valmistaa julistuksen ja liittosopimuksen lopullinen sanamuoto SNTL:n Neuvostojen II edustajakokousta varten.— 449.

- ¹⁴⁵ Lenin tarkoittaa artikkeliaan „„Vasemmistolaisesta” lapsellisuudesta ja pikkuporvarillisuudesta” (ks. Teokset, 27. osa, ss. 313—343).— 461.
- ¹⁴⁶ Lenin tarkoittanee tässä ajatuksia, jotka K. Marx on esittänyt kirjaansa „Kansalaissota Ranskassa” ja huhtikuun 12 p:nä 1871 päivätyssä Kugelmannille osoittamassaan kirjeessä (ks. K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, I osa, Petroskoi 1958, ss. 459—460; II osa, 1959, ss. 418—419).— 465.
- ¹⁴⁷ Ks. F. Engelsille osoitettua huhtikuun 16 p:nä 1856 päivätyä K. Marxin kirjettä (K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset kahdessa osassa, II osa, Petroskoi 1959, ss. 409—410).— 465.
- ¹⁴⁸ Artikkelin „*Miten meidän olisi uudelleenjärjestettävä Työläis- ja talonpoikaisinspektio*” ja sen jatkoksi tarkoitetun artikkelin „*Mieluummin vähemmän, mutta parempaa*” Lenin kirjoitti puolueen XII edustajakokouksen edellä.
Huhtikuun 17.—25. 1923 pidetty VKP(b):n XII edustajakokous otti päätöksissään huomioon kaikki Leninin viimeisissä artikkeleissaan ja kirjeissään antamat ohjeet. Edustajakokous hyväksyi erikoisen päätöslauselman „Työläis- ja talonpoikaisinspektion ja Keskuskontrollikomission tehtävistä” sekä päätöksen Keskuskontrollikomission ja Työläis- ja talonpoikaisinspektion kansankomissariaatin elinten yhteistoiminnasta. Ks. „КПСС в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК”, 7 изд., ч. I, 1954, стр. 719—723, 725—726 („NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauselmina ja päätöksinä”, 7. painos, I osa, 1954, ss. 719—723, 725—726).— 471.
- ¹⁴⁹ *Volhovstroj* — Volhov-joelle rakennettu Neuvostoliiton ensimmäinen suuri voimalaitos. Sitä alettiin rakentaa vuonna 1918, mutta rakennustyöt pääsivät käyntiin varsinaisesti vasta vuonna 1921 kansalaissodan päätyttyä. Volhovin voimalaitos pantiin käyntiin vuonna 1926.— 492.

